

8. Перковский А. О людности украинского двора и величине семьи во второй половине XVIII века (по материалам Румянцевской описи и церковной статистики) / А. Перковский // Проблемы исторической демографии СССР. – Таллин, 1977. – С. 104–111.
9. Сакало О. Типологія і структура домогосподарств сільського населення Гетьманщини другої половини XVIII століття : на прикладі Лубенського полку: дис. кандидата іст. наук: спец. 07.00.01 / Олександр Євгенович Сакало. – Полтава, 2011. – 260 с.
10. Центральний державний історичний архів України у м. Києві (ЦДАК України), ф. 57, оп. 1, спр. 80. – 1186 арк.
11. ЦДАК України, ф. 1855, оп. 1, спр. 2. – 830 арк.
12. ЦДАК України, ф. 1855, оп. 1, спр. 10. – 1879 арк.
13. ЦДАК України, ф. 1855, оп. 1, спр. 15. – 1343 арк.
14. Грінченко Б. Словар української мови. –Т.1. : А – Ж. / Б. Грінченко.– К., 1907. – 539 с.
15. Максимович Г. Деятельность Румянцева-Задунайского по управлению Малороссией / Г. Максимович. – Нежин, 1913. – 400 с.

Якименко А.И. ИСТОРИКО-ДЕМОГРАФИЧЕСКИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ КРЕСТЬЯНСКОЙ СЕМЬИ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XVIII В. (НА ПРИМЕРЕ СЕЛА КРУТАЯ БУДА СТАРОДУБСКОГО ПОЛКА)

В статье, на основании статистических данных, анализируются общая численность, половой и поколений состав, типология и структура крестьянских семей, а также показатели дворовой населенности с. Крутая Буда Стародубского полка во второй половине XVIII в. С помощью системы условных обозначений иллюстрируется структура нескольких семей. В основу исследования положена наиболее распространенная в современной исторической демографии терминологическая и графическая классификация домохозяйств, разработанная английским историком П. Ласлеттом.

Ключевые слова: Румянцевская опись, ревизия, семья, двор, домохозяйство, поколение, ядро, простая семья, расширенная семья, мультифокальная семья.

Yakymenko O.I. HISTORICAL AND DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS OF PEASANT FAMILY IN THE SECOND HALF OF 18th CENTURY (ON THE SAMPLE OF KRUTA BUDA VILLAGE STARODUBSKIY REGIMENT)

The author uses statistical data to analyze the total number, gender, generational composition, structure and typology of peasant families, and of house-serf population in Kruta Buda village of Starodubskiy regiment during the second half of the XVIII century. The author applies conventional signs to illustrate the structure of several peasant families. The research is based on P. Laslett's classification of the households as the most widespread one in the modern historical demography.

Key words: Rumiantsev inventory, revision, family, yard, household, generation, core, nuclear family, extended family, multifocal family.

УДК 391:800.879

Л.А. Іваневич

ЛОКАЛЬНІ АСПЕКТИ КЛАСИФІКАЦІЇ ТРАДИЦІЙНИХ ВЗУТТЯ, ПОЯСІВ І ДОПОВНЕНЬ ДО ОДЯГУ УКРАЇНЦІВ ПОДІЛЛЯ

У статті висвітлюється проблема дослідження предметів народної ноші українців Поділля XIX – першої половини XX ст. внаслідок аналізу відомих і маловідомих праць та музейних фондів колекцій. Зокрема, вперше подається спроба створення розширеної класифікації традиційних взуття, поясів і доповнень до одягу подолян з врахуванням їх локальних аспектів.

Ключові слова: народна ноша, традиційне вбрання, українці Поділля, фондові колекції музеїв, класифікація, локальні аспекти, взуття, пояси, доповнення до одягу.

До сьогодні цінною матеріальною й духовною спадщиною традиційно-побутової культури українців усіх історико-етнографічних регіонів, у тому числі й Поділля, залишається народна ноша. Важливе місце у традиційному комплексі вбрання подолян займали такі його групи як взуття, пояси та доповнення до одягу. Це невід’ємні складові національного строю, що пройшли тривалий шлях свого розвитку, виконували різноманітні функції та створювали цілісний художній образ. Варто зазначити, що усі субрегіони Поділля, зокрема, Буковинський, Західний, Східний та Центральний характеризувалися окрім спільних ознак певними

специфічними відмінностями щодо матеріалів, форм, технік виконання, декорування й способів носіння та, як наслідок, класифікації цих складових народного костюма. Тому саме проблематиці класифікації традиційних взуття, поясів і доповнень до одягу українців Поділля XIX – першої половини XX ст. присвячується наша стаття.

У цілому історіографія досліджуваної теми охоплює праці видатних науковців й етнографів кінця XIX – початку XXI ст. Найперші спроби класифікації українського традиційного вбрання чи його окремих груп подано у роботах: Я. Головацького (1877) [1], П. Чубинського (1877) [2], Х. Вовка (1928) [3], О. Зарембського (1928) [4], К. Гуслистого і С. Колоса (1961) [5], О. Воропая (1966) [6], К. Матейко (1977) [7], Г. Горинь (1986) [8]. Розширенню та вдосконаленню запропонованих класифікацій сприяли ґрунтовні дослідження таких зарубіжних і вітчизняних учених, як: Л. Бурачинської (1992) [9], Т. Ніколаєвої (1994, 1996, 2005) [10; 11; 12], Я. Кожолянка (1994) [13], М. Костишеної (1996) [14], К. Матейко (1996) [15], Г. Кожолянка (1999) [16], М. Білан і Г. Стельмашук (2000) [17], З. Васіної (2006) [18], О. Федорчук (2007) [19], О. Косміної (2008) [20], Г. Врочинської (2008) [21] та В. Косаківського (2013) [22]. Окреме значення для формування класифікації традиційних взуття, поясів і доповнень до одягу українців Поділля XIX – першої половини XX ст. мають статті: Л. Пономар (2003) [23], Т. Гончарук (2005) [24], Л. Дяк (2005) [25], В. Ластюка і Ю. Чеботар (2005) [26], Т. Марченко (2005) [27], Н. Баранської (2007) [28], Г. Савки (2008) [29], Г. Кожолянка (2010) [30], Г. Медведчук (2010) [31] та Л. Іваневич (2013, 2014) [32]. Отже актуальність озвученої проблеми не згасає, а все більше привертає увагу науковців, краєзнавців та етнографів.

Джерельну базу дослідження складають фондові колекції подільського традиційного комплексу вбрання Національного музею українського народного декоративного мистецтва [33] і Українського центру народної культури «Музей Івана Гончара» [34] у Києві, Музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України [35] і Національного музею ім. А. Шептицького у Львові [36], Вінницького [37], Тернопільського [38], Хмельницького [39] та Чернівецького [40] обласних краєзнавчих музеїв, Одеського державного історико-краєзнавчого музею [41], Вінницького [42] та Чернівецького [43] обласних художніх музеїв, Бершадського [44], Оратівського [45] і Тиврівського [46] районних краєзнавчих музеїв Вінницької області, Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника [47] та навчально-наукової лабораторії етнології Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка [48], що на Хмельниччині, Хотинського історичного музею (Чернівеччина) [49], а також навчально-наукової лабораторії з етнології Поділля Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського [50] та приватної колекції одягу В. Косаківського (Вінниччина) [51].

Таким чином окремої класифікації традиційних взуття, поясів і доповнень до одягу українців усіх локальних зон Поділля до сьогодні ще не створено. Тому на основі аналізу відомих і маловідомих праць та власноруч опрацьованих фондових колекцій вищеназваних музеїв здійснимо спробу вперше сформувати розширену класифікацію традиційних взуття, поясів і доповнень до одягу подолян з врахуванням їх локальних аспектів. Зауважимо, що при складанні класифікації ми зазначали про статеву приналежність певних складових окреслених груп подільського костюма за необхідністю. В усіх інших випадках мається на увазі, що названий елемент строю носили як жінки, так і чоловіки. Окремо позначено й ті різновиди взуття, поясів і доповнень до одягу (або їх додаткові назви), які побутували лише на території Поділля в цілому чи, зокрема, у якомусь його субрегіоні.

Загалом українське народне вбрання XIX – першої половини XX ст. характеризується передусім комплексністю. Фундаментальну основу цих комплексів у свою чергу складають різноманітні за ознакою функціонального використання групи компонентів. Отож, за визначеним критерієм у традиційному костюмі українців Поділля XIX – першої половини XX ст. виділяють: основний комплекс вбрання (натільний та поясний одяг), допоміжний комплекс вбрання (плечовий одяг), верхнє вбрання, головні убори, прикраси, взуття, пояси й доповнення до одягу.

Згідно цієї загальноприйнятої класифікації в першу чергу будь-який вид складових українського традиційного костюма в цілому та, подільського зокрема, поділяють залежно від статі й віку людини на чоловічий, жіночий і дитячий. У свою чергу, крім цього залежно від віку людини у жіночому комплексі виокремлюють дівоче вбрання, вбрання для молодниць та літніх

жінок; відповідно у чоловічому комплексі – парубоцьке вбрання, вбрання для молодиків та літніх чоловіків. Щодо груп взуття й доповнень до одягу, то їх складові залежно від статі та віку людини різнилися лише в окремих відповідно зазначених у поданій класифікації прикладах. Дитячі взуття, пояси і доповнення до одягу практично дублювали аналогічні дорослі види й різнилися лише розміром, меншою кількістю розмаїття і декорування.

Що стосується групи поясів, то в подільському народному костюмі пояси виконували різноманітні функції та слугували обов'язковими елементами. Зокрема за їхньою допомогою закріплювався натільний, поясний і верхній одяг, вони оберігали м'язи живота під час виконання важкої фізичної праці, на них носили дрібні побутові речі. Також пояси були своєрідними оберегами, а тому з ними пов'язано чимало традиційних обрядів. Водночас пояси прикрашали одяг, підкреслювали святковість або буденність відповідного комплексу вбрання та створювали його цілісний і довершений художній образ. Залежно від статі й віку людини подільські пояси переважно різнилися шириною, довжиною і кольором. Так молоді та середнього віку люди носили червоні й зелені пояси, а старше покоління – частіше чорні плетені. Чоловічі пояси на відміну від жіночих були ширшими й довшими [2, с. 417; 11, с. 104].

Класифікаційною ознакою також слугує безпосередньо призначення традиційних взуття, поясів і доповнень до одягу українців Поділля. З огляду на це виділяють: святкові (найновіші, із кращого матеріалу, модного покрою, більше та яскравіше оздоблені, які зодягалися під час різноманітних релігійних свят), буденні (з менш якісного матеріалу, менше декоровані або зношені святкові), робочі (спеціальні для певних видів праці) та обрядові (які зодягалися під час окремих обрядів) взуття, пояси та доповнення до одягу.

Крім цього локальну своєрідність традиційних взуття, поясів і доповнень до одягу подолян створювали матеріал, розмір, техніка виготовлення, орнаментация, кольорова гама та способи підперізування (обв'язування). Так щодо способів обв'язування поясом дослідниками зафіксовано два наступні: «по-селянськи», з китицями, що звисають з обох боків і «по-козацьки», коли обидва кінці звисають з одного боку. При цьому чоловіки та парубки, підперізуючись поясом, обвивали свій стан навколо кілька разів. А як жінки, так і чоловіки вужчими поясами обв'язували найчастіше натільний та поясний одяг, а ширшими – верхній [2, с. 6-7].

Пропонуємо тепер розширену класифікацію безпосередньо традиційних взуття, поясів і доповнень до одягу українців усіх локальних зон Поділля з врахуванням їх специфічних аспектів за ознаками матеріалу, розміру, техніки або способу виготовлення, орнаментации та колориту.

I. Традиційне подільське взуття, в залежності від виду і техніки виготовлення складається з:

1). *Взуття, що прикриває стопу ноги:*

а) видовбане взуття – *дерев'яні довбанці (дерев'янки, довбанки* – Буковинське Поділля);

б) зшите взуття – *дармати* (жіночі черевики з високими халявами і звуженими до низу каблуками («*обцасами*»)) – с. Погорілівка, Заставнівський р-н, Буковинське Поділля), *мешти* (літні туфлі, Західне Поділля), *туфлі, черевики (черевички або чобітки жіночі), румунки* (жіночі черевики – Гусятинський, Тербовлянський і Тернопільський р-ни, Західне Поділля; Оратівський р-н Вінницької обл., Східне Поділля);

в) плетене взуття – *солом'яні* на дерев'яній підшві (*солом'янки* – Буковинське Поділля), *постоли солом'яні* (носили поверх чобіт взимку – Хотинський р-н), *личаки* (Західне Поділля), *личаки* (з липового лика), *личаки-верзуни (дерев'яники, солом'яники* – Східне та Центральне Поділля);

г) стягнене (стягнуте) взуття – *шкіряні постоли (морщениці* – вид постолів, декорованих металевими *каплями* (Буковинське Поділля); *морщениці* – Східне та Центральне Поділля), *ходаки*;

2). *Взуття, що прикриває стопу та гомілку:*

а) валяне взуття – *валянки (биті)*;

б) зшите взуття – *валянки (зшиті), дерев'яники (диривліяники* – різновид чобіт на дерев'яній підшві, Вінниччина, Східне Под.), *калавирі* (пів-чоботи спереду низькі, а ззаду – високі, Заставнівський р-н, Буковинське Поділля), *чобітки (жіночі), чоботи* (за способом виготовлення та оздоблення: *валковані, «восьми гранки», гвоздьові, до перевзування, писані, підшивані, рисовані (рісовані)*; за кольором: *жовті, жовтинці, зелениці, червонинці,*

Наукові записки

.....
чорнобривці (з жовтими халявами і чорними передками); за матеріалом: *боксові, рантові* (чижми з лубами – чоловічі рантові чоботи з твердими халявами, Буковинське Под.), *сап'янци* (*сафіянові* – Заліщицький р-н, Тернопільської обл., Західне Под.), *хромові, шкапові* та *юхтові*);

3). *Різноманітні допоміжні види утеплення ноги* – *суконні онучі* (Буковинське Поділля – *ванучі*, які зав'язували мотузками (*волоками*)).

II. Традиційні подільські пояси, серед яких за способом виготовлення та матеріалом виокремлюють:

1). *Вишиті або ткані рушникоподібні полотняні пояси* (Поділля);

2). *Плетені пояси*:

а) *крайки* з бісеру (іноді зустрічаються на Буковинському та Західному Поділлі);

б) *крайки* вузькі вовняні, коротші ніж пояси (*окравки, попружки* – Вінниччина та Одещина (Кодимський р-н), Східне Поділля);

в) *пояси* вузькі, довгі (вовняні або конопляні): - *китайки* – кручені або плетені пояси (Східне та Центральне Поділля); - *почайські* – жіночі вузькі вовняні пояси червоного кольору з китицями для підперізування верхнього одягу (Вінниччина, Східне Поділля);

г) *шнури* вузькі лляні або конопляні плетені, як пояси до чоловічих штанів – *очкурі* («*очкурнею*» – Східне та Центральне Поділля);

3). *Ткані пояси* (ручного і машинного ткацтва; саморобні або фабричні; клітинчасті (в клітинку), смугасті (з поздовжніми або поперечними смугами), монохромні однотонні (одноколірні – переважно червоні чи зелені) або поліхромні з виразним орнаментальним малюнком геометричного або рослинного характеру; бавовняні, вовняні та шовкові):

а) *пояси* вузькі, довгі вовняні (з великими китицями, кутасами, тороками);

б) *крайки* вузькі вовняні: - *баюр* (*баюрок, баярок*) – вовняна узорчаста крайка (Буковинське, Східне та Центральне Поділля);

в) *пояси* широкі (переважно з китицями, кутасами, тороками):

- *білі пояси* – ткалися з нефарбованих білих ниток, а на кінцях мережилися червоними та синіми нитками (поширені на Поділлі, понад Бугом);

- *каламайкові* (*каламайські*) – пояси з міцної шовковистої тканини шириною до 40 см (Вінниччина, Східне Поділля);

- *крайки* – довгі широкі жіночі вовняні пояси з тороками (Буковинське Поділля);

- *окравки* (*крайки*) – чоловічі широкі ткані пояси (Буковинське Поділля);

- *окрайки* – жіночі вовняні пояси, якими підпоясували фоту (часто малюнок на кінцях пояса був різний з метою імітації наявності двох поясів – Буковинське Поділля);

- *червчаті пояси* – ткані пояси червоного кольору (Східне Поділля);

4). *Шкіряні пояси* (саморобні або фабричні):

а) вузькі шкіряні пояси:

- *шкіряні пояси*, оздоблені мідними бляшками та пряжкою, яка застібалась ззаду (Буковинське Поділля);

- *шкіряні ремені* (*ремінці*);

б) широкі шкіряні пояси – *череси* (с. Погорілівка, Заставнівський р-н, Буковинське Поділля; Заліщицький р-н, Тернопільської обл., Західне Поділля).

III. Доповнення до одягу подолян у залежності від форми поділяють на:

1). *Вишиті полотнища*:

а) *платочки* (*хустинки, хусточки, фустинки*) – хусточки близько 25 см завдовжки, оздоблені вишивкою на кутах, які використовувались нареченими як обереговий атрибут у весільному обряді (Східне Поділля); обрядові невеликі хусточки, які тримають у руках (переважно жіночі).

б) *рушники* – вишиті прямокутні полотнища, які використовувались нареченими як обереговий одяговий елемент на весіллі.

в) *ширінки* (*ширинки*) – обрядові полотняні квадратні (рідше прямокутні) хустинки, вишиті переважно по кутах бісером, нитками та лелітками з китицями на усіх чи одному з кутів, які використовувались як складова частина весільного або святкового костюма дівчат і юнаків (*ширінки* тримали за один кут у руках чи закладали за пояс – Буковинське Поділля);

2). *Сумкоподібні вироби*:

а) *бесага* – кишеня з фабричної тканини, яку носили жінки та дівчата при поясі нижньої спідниці спереду і зверху (Східне Поділля, Одещина, Балтський р-н, с. Козацьке);

б) *бесаги* – дорожні вовняні сумки через плече з малюнком, витканим із конопляної чи вовняної пряжі у вигляді крупної клітки (Буковинське Поділля); сумкоподібний виріб, що складався з двох торбин, з'єднаних між собою частиною того ж полотна, з якого були виготовлені самі торбини (Буковинське Поділля); дві ткані торбини, котрі носили через плече (Вінниччина, Східне Поділля);

в) *калита* – шкіряний чоловічий мішечок для тютюну;

г) *калитка* – чоловічий гаманець з овечої шкіри, який кріпили на поясі;

г) *карманець* – гаманець (Буковинське Поділля);

д) *кошель (кошіль)* – чоловіча сумка через плече, плетена із лика (Західне Поділля);

е) *кошки та кошки-сумки* плетені з соломи різноманітних розмірів (Західне, Східне та Центральне Поділля);

є) *табівка (тобівка)* – святкова плоска шкіряна торбина, оздоблена мідними бляшками (*блендами* або *капсями*) і тисненим узором (Буковинське

та Західне Поділля);

ж) *тайстра* – буденна вовняна сумка через плече зіткана узорною стрічкою (*дзьобанка, дзьобенка* – Західне Поділля; *дзьобня* – Заліщицький р-н, Тернопільської обл., Західне Поділля); святкова або весільна вовняна сумка, оздоблена складним тканим узором та тканию орнаментованою крайкою, що пришивалась до неї з двох боків і мала довгі тороки (Буковинське Поділля);

з) *торба (торбина)* – мішечок-сумка із пришитим з обох боків ручкою-поясом для носіння через плече; буденна вовняна сумка через плече з дрібним малюнком у вигляді поперечних смуг, заповнених геометричним або рослинним орнаментом (Буковинське Поділля).

Таким чином, запропонована розширена класифікація свідчить, що народний комплекс вбрання українців усіх локальних зон Поділля містив загальноукраїнські та регіонально подільські різновиди традиційних взуття, поясів і доповнень до одягу. Разом із тим існували підгрупи і типи традиційних взуття, поясів і доповнень до одягу, які носили подільці окремих локальних зон регіону або адміністративних районів цих зон. Що, звичайно, передусім пояснюється специфікою перебування Поділля з найрізноманітнішими історико-етнографічними регіонами та районами України, а саме: Волинню, Наддніпрянщиною (або Середнім Подніпров'ям), Причорномор'ям (або Південно-степовою Україною), Буковиною, Опіллям і Покуттям, а також іншою державою – Молдовою. Проте запропонована класифікація не претендує на повністю завершений та остаточний варіант. Оскільки в процесі подальших історико-етнографічних досліджень у рамках дисертаційної роботи планується продовження її вдосконалення.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Головацкий Я.Ф. О народной одежде и убранстве русинов или русских в Галичине и северо-восточной Венгрии / Я.Ф. Головацкий. – СПб., 1877. – 85 с. с илл.
2. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западнорусский край, снаряженной Русским географическим обществом : Материалы и исследования, собранные д. чл. П.П. Чубинским. – С.—Петербург, 1877. – Т. 7. – Ч. 2. – Малоруссы Юго-Западного края. – С. 374—452.
3. Вовк Х. Одежа / Х. Вовк // Студії з української етнографії та антропології. – Прага, 1928. – С. 124—170.
4. Зарембский А. Народное искусство подольских украинцев / А.°Зарембский. — Л. : Гос. рус. музей, 1928. — 48 с.
5. Альбом. Українське народне мистецтво : Вбрання / [за заг. ред. К.°Гуслистого, С.°Колоса]. – К. : Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1961. – 328 с. : іл.
6. Воропай О. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис / О. Воропай. [Перевидання 1966 р. (Мюнхен)]. – К. : Акціонерне видавничо-поліграфічне тов-во «Оберіг», 1993. – 592 с.
7. Матейко К. Український народний одяг / К. Матейко. – К. : Наук. думка, 1977. – 224 с. : іл.
8. Горинь Г.Й. Шкіряні промисли західних областей України (Друга половина ХІХ – початок ХХ ст.) / Г.Й. Горинь. – К. : Наукова думка, 1986. – 94 с. : іл.
9. Бурачинська Л. Поділля / Л. Бурачинська // Український народний одяг (укр. і англ. мовами). – Торонто – Філадельфія, 1992. – С. 93-111.
10. Ніколаєва Т. Історичні передумови формування традиційного одягу Поділля / Т. Ніколаєва // Поділля. [Під ред. Артюх Л.Ф., Балушка В.Г., Болтарович З.Є. та ін.]. – К. : Видав-во НКЦ «Доля», 1994. – С. 260—276.

11. Ніколаєва Т. Історія українського костюма / Т. Ніколаєва. [Лл. З.°Васіної, Л. Міненко, Т. Ніколаєвої, О. Слінчак, М. Старовойт]. – К. : Либідь, 1996. – 176 с. : іл.
12. Ніколаєва Т. Український костюм. Надія на ренесанс / Т. Ніколаєва. – К.: Дніпро, 2005. – 320 с. : іл.
13. Кожолянко Я. Буковинський традиційний одяг / Я. Кожолянко. – Чернівці-Саскатун, 1994. – 262 с. : іл.
14. Костишена М. Український народний костюм Північної Буковини. Традиції і сучасність / М. Костишена. – Чернівці : Рута, 1996. - 190 с.
15. Матейко К. Український народний одяг : Етнографічний словник / К.°Матейко. – К. : Наук. думка, 1996. – 112 с.
16. Кожолянко Г. Етнографія Буковини. Монографія / Г. Кожолянко. – Чернівці : Золоті литаври, 1999. – 384 с. : іл.
17. Білан М., Стельмашук Г. Українській стрій / М. Білан, Г.°Стельмашук. – Львів : Фенікс, 2000. – 328 с.
18. Васіна З.О. Український літопис вбрання : [Книга-альбом]. Т. 2. XIII – початок XX ст. : Наук.-худож. реконструкції. Текстівки, рез. англ., рос. / З.О. Васіна. – К. : «Мистецтво», 2006. – 448 с. : іл.
19. Федорчук О. Українські народні прикраси з бісеру / О. Федорчук. – Львів : Свічадо, 2007. – 119 с. : іл.
20. Косміна О. Традиційне вбрання українців / О. Косміна. – К. : Балтія-Друк, 2008. – Т. I. Лісостеп. – 160 с. ; іл. Рез. англ.
21. Врочинська Г. Українські народні жіночі прикраси XIX – поч. XX ст. / Г.°Врочинська. [Вид. 2-е, допов.]. – К. : Родовід, 2008. – 230 с. : іл.
22. Косаківський В. Етнокультурна характеристика населення містечка Чечельника в історичному розвитку (XIX – поч. XXI ст.) : автореф. дис. канд. іст. н. : 07.00.05 / В. Косаківський ; НАНУ. Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.°Рильського. – К., 2013. – 20 с.
23. Пономар Л. Традиційний одяг (кінець XIX – середина XX ст.) / Л.°ономар // Одвічна Русава (етнографія та фольклор с. Стіна на Поділлі). [Наук. ред. В.А. Косаківський, відповід. ред. Т.О. Цвігун]. – Вінниця : Вінницький обласний центр народної творчості, 2003. – С. 63-80.
24. Гончарук Т. Український народний одяг із с. Зеленьки (Крижопільський район Вінницької області) / Т. Гончарук // Матеріали до етнології Поділля : польові дослідження. Випуск 1. [За наук. ред. В.А.°Косаківського]. – Вінниця, 2005. – С. 46—49.
25. Дяк Л. Народний одяг с. Війтівки (Бершадський район Вінницької області) / Л. Дяк // Матеріали до етнології Поділля : польові дослідження. Випуск 1. [За наук. ред. В.°А. Косаківського]. – Вінниця, 2005. – С. 49—51.
26. Ластюк В., Чеботар Ю. Одяг селян с. Погорілівка в кінці XIX – I половині XX ст. / Віталій Ластюк, Юлія Чеботар // Матеріали V Буковинської Міжнародної історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 130-річчю Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича. – Чернівці, 2005. – С. 164—166.
27. Марченко Т. Народний одяг с. Кожанка (Оратівський район Вінницької області) / Т.°Марченко // Матеріали до етнології Поділля : польові дослідження. Випуск 1. [За наук. ред. В.А. Косаківського]. – Вінниця, 2005. – С. 51—52.
28. Баранська Н.В. Колекція поясів фондів Хмельницького обласного краєзнавчого музею / Н.В. Баранська // Літопис Хмельниччини – 2007 : краєзнавчий збірник. – Хмельницький, 2007. – С. 5—10.
29. Савка Г. Одяговий жіночий комплекс південних районів Тернопілля (за матеріалами збірки Тернопільського обласного краєзнавчого музею) / Г.°Савка // Народний костюм як виразник національної ідентичності : збірник наук. праць за ред. д-ра мист-ва М.°Селівачова. – К. : ТОВ «ХІК», 2008. – С. 253-257.
30. Кожолянко Г. Доповнювальні елементи традиційного народного костюма українців Буковини / Г. Кожолянко // Народна творчість та етнологія: № 1 / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАНУ, ІМФЕ ім. М.Т.°Рильського. – К., 2010. С. 57—66.
31. Медведчук Г. Український народний одяг подільських селян XVII – I пол. XX ст. / Г. Медведчук // Берегиня скарбів народних... [Упоряд. А.М.°Трембіцький, О.Г. Погорілець]. – Хмельницький—Меджибіж : ПП Мельник А. А., 2010. – С. 142—158.
32. Іваневич Л. Особливості класифікації складових народного костюма українців Поділля XIX – поч. XX ст. / Л. Іваневич // Освіта, наука і культура на Поділлі. Зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський : Оіюм, 2013. – Т. 20. – С. 489—501; Її ж. Класифікація народної ноші Західного Поділля / Л.°Іваневич // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного ун-ту ім. В. Гнатюка. Серія: Історія / [За заг. ред. проф. І.С. Зуляка]. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014. – Вип. 1. – Ч. 1. – С. 181—186; Її ж. Узагальнена типологія традиційного комплексу вбрання українців Східного Поділля XIX – поч. XX ст. / Л. Іваневич // Наук. записки Вінницького державного педагогічного ун-ту ім. М.°Коцюбинського. Вип. 22. Серія : Історія : Зб. наук. праць / [За заг. ред. проф. О.А. Мельничука]. – Вінниця : ДП «Держ. картографічна фабрика», 2014. – С. 123—129; Її ж. Матеріали для виготовлення й декорування народного вбрання

- українців Поділля : класифікація та особливості / Л. Іваневич // Народна творчість та етнологія : № 5 / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАНУ, ІМФЕ ім. М.Т. Ґрільського. – К., 2014. – С. 42—54.
33. Фонди Національного музею українського народного декоративного мистецтва (Київ). Група «вишивка». В – 2306, 2307, ; група «килими, тканини». КТ – 2019, 2092, 2567, 2612, 5873, 6015.
 34. Фонди Українського центру народної культури «Музей Івана Гончара» (м. Київ). Книга надходжень. КН – 219, 251, 293, 928, 1113, 1314-1317, 1345, 1395, 1584, 1593, 1852, 3283, 6459, 6470, 6485, 8257, 8258, 8817, 8839, 9763, 12504, 13922, 15460, 17308, 17309, 19132, 19166-19168, 19190.
 35. Фонди Музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України (Львів). Група «етнографія і промисли». ЕП – 75240, 75241.
 36. Фонди Національного музею ім. А. Шептицького (Львів). Група «народне мистецтво, тканини». НМТ – 1234/2.
 37. Фонди Вінницького обласного краєзнавчого музею. Група «тканини». Т – 123, 1144, 1230, 1410, 1626, 1774, 2048, 2084, 2319, 2325, 2781, 3291, 3292, 3404, 3536, 3607, 3608, 4710.
 38. Фонди Тернопільського обласного краєзнавчого музею. Група «тканини». Т – 219, 352, 446, 529, 530, 532, 567, 772, 787, 844, 1015, 2048, 2223, 2415, 2450, 2592, 2636, 2638, 2876, 2886, 3350, 4600, 5426, 5428, 5581, 5582, 8560, 8709, 8881, 8882, 9021, 9069.
 39. Фонди Хмельницького обласного краєзнавчого музею. Група «тканини». Т – 19, 23/13, 80, 160, 163, 628, 641, 2528/1-2, 2565, 2892/1-2, 2920, 3320; група «дерево». Др – 69.
 40. Фонди Чернівецького обласного краєзнавчого музею (ЧКМ). Група «ЧКМ – III (історико-речова група)». III – 4276, 4277, 5031, 5032, 6125, 7398, 8221, 8837, 10355, 15030, 16824, 17037, 18701, 20844; група «шкіра». III – 7, 362; група «тканини». Т – 139, 140.
 41. Фонди Одеського державного історико-краєзнавчого музею. Група «побутові речі». Б – 3422.
 42. Фонди Вінницького обласного художнього музею. Група «народний костюм». НК – 2, 29, 30, 31, 140, 155, 193, 240; група «тканини». Т – 738.
 43. Фонди Чернівецького обласного художнього музею. Група «тканини». Т – 31, 63, 403, 1100-1103, 1106, 1207; група «шкіра». III – 48.
 44. Фонди Бершадського районного краєзнавчого музею Вінницької області. Книга вступу. КВ – 1017, 1127, 1249.
 45. Фонди Оратівського районного краєзнавчого музею Вінницької області. Книга надходжень. КН – 179, 575, 996, 1354, 1424, 1450, 1451.
 46. Фонди Тиврівського районного краєзнавчого музею Вінницької області. Книга вступу. КВ – 196-199, 202, 204, 210, 211, 223, 357, 1991, 2471.
 47. Фонди Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника. Книга тканин. КТК – 48, 71, 74, 102, 816.
 48. Фонди навчально-наукової лабораторії етнології Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка. Книга вступу. КВ – 249а, 295, 370, 379, 468, 472, 588, 720, 737, 893, 912.
 49. Фонди Хотинського історичного музею (Чернівеччина). Група «предмети». П —12, 65, 110.
 50. Фонди навчально-наукової лабораторії з етнології Поділля Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. КВ – 323, 509, 795, 1098, 1118, 1887, 2791, 2843, 2938, 3145, 3753.
 51. Приватна колекція одягу В. Косаківського (Вінниця). Книга вступу. КВ – 32, 432.

Іваневич Л.А. ЛОКАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ КЛАССИФИКАЦИИ ТРАДИЦИОННЫХ ОБУВИ, ПОЯСОВ И ДОПОЛНЕНИЙ К ОДЕЖДЕ УКРАИНЦЕВ ПОДОЛЬЯ

В статье отображается проблема исследования предметов народной одежды украинцев Подолья XIX – первой половины XX вв. вследствие анализа известных и малоизвестных работ и музейных фондовых коллекций. В частности, впервые подаётся попытка создания расширенной классификации традиционных обуви, поясов и дополнений к одежде подольян с учётом их локальных аспектов.

Ключевые слова: народная одежда, традиционное убранство, украинцы Подолья, фондовые коллекции музеев, классификация, локальные аспекты, обувь, пояса, дополнения к одежде.

Ivanevych L.A. THE LOCAL ASPECTS OF CLASSIFICATION THE TRADITIONAL SHOES, BELTS AND ADDITION TO THE CLOTHES OF UKRAINIANS FROM PODILLIA

As a result of analysis of famous and unknown works and articles and museum funds the problem of investigation the subjects of folk attire the Ukrainians from Podillia of the XIXth – the first part of XXth century is shown in the article. Besides, for the first time the attempt of creation the expanded classification of the Podillia Ukrainians traditional shoes, belts and addition to the clothes with taking of their local aspects is made.

Keywords: folk attire, traditional clothes, Ukrainians from Podillia, fund collections of museums, classification, local aspects, shoes, belts, addition to the clothes.